

[Frede Nielsen.]

digt i Tiden, der er gaaet, med adskillige Særordninger for at støtte selve Overgangen fra et Lands Forhold til et andet og for at imødegaa særlige Vanskeligheder, men denne Forskel i Behandlingen er blevet mere og mere upaakrævet og kan fjernes paa de allerfleste Omraader.

Nu er det altsaa, vi fra Flertallets Side — og det dækker den aldeles overvejende Del af den sønderjyske Befolkning — finder Tiden og Lejligheden inde til at fjerne en Særordning paa Skolens Omraade. Vi kan gøre det uden at bryde de bærende Principper i 1920-Ordningen. Jeg kan sige, som Docent, Dr. Troels Fink — maaske Øjeblikkets mest kyndige og mest aktive Sønderjyllandshistoriker — har skrevet i Gads danske Magasin —, jeg beder om Formandens Tilladelse til i det følgende at citere. Han skriver —:

„Ordningen“ —

det vil sige, Flertalsordningen —

„maa anbefales, fordi den giver de færrest mulige Gnidningsflader mellem Dansk og Tysk, fordi den efter mit Skøn øver Ret og Skel paa den bedste Maade; og fordi den er en naturlig Konsekvens af Udviklingen siden 1920. Ordningen af 1920 var god for sin Tid; men Tiden er blevet en anden“.

Det er en Argumentation, der ligger helt paa Linie med den, jeg brugte i den sønderjyske Skolekommission. Jeg føler mig sikker paa, at netop den Ordning, der her foreslaas, vil byde paa de færrest mulige Gnidningsflader; den vil lettere kunne fastholdes end en Kommuneskoleordning, som er barberet ned til den oprindelige Form.

Da man byggede Ordningen af 1920 op, laa Forholdene paa næsten alle Omraader helt anderledes end i Dag, ogsaa paa det sproglige. I 56 Aar havde det officielle Sprog været Tysk, i en Menneskealder havde der overhovedet ikke været undervist i Dansk i Skolerne. I Dag efter 26 Aars dansk Herredømme er det ganske anderledes. Selv i de allerfleste tysksindede Familier er Hjemmesproget Dansk, og alle Børn og de unge forstaa det og bruger det. I Masser af Tilfælde har det formet sig saadan, at man i de tyske Børnehaver og i Førsteklasserne i de tysksprogede Skoler maatte benytte det første Aar til at indføre Børnene i det tyske Sprog.

Hvordan det ligger i Dag, faar man et træffende Billede af i det Hefte, der er tilstillet Tingets Medlemmer, og som er udarbejdet af det saakaldte Tinglevudvalg. Om de sproglige Forudsætninger for de tyske

Børn, som er overført til danske Skoler, eller som undervistes i Særklasser, hedder det i Indberetningerne fra Lærerne, at alle Børnene forstaa Dansk.

Det hedder:

„Næsten alle Steder melder, at der ingen Forstaaelsesvanskeligheder er. Fra Højer siges dog: Forstaaelsesvanskeligheder kan forekomme f. Eks. i Religion. Derimod er der mange Skoler, som udtaler, at Børnene daarligt forstaa Tysk, f. Eks. fra Terkelsbøl: De mindre Børn forstaa ikke Tysk uden Forklaring. Sofiedal: De forstaa bedre Dansk. Jyndeved: De forstaa meget lidt Tysk. Løgumkloster: Enkelte af Eleverne fra de yngste Aargange har tilsyneladende vanskeligt ved at forstaa det tyske Sprog. Jeg har flere Gange oplevet, at de maatte lede efter Ordene for at finde Udtryk for deres Tanker. Flere Gange har en Elev sagt, at han ikke saa godt kunde sige det paa Tysk. I Tysktimerne har Eleverne næsten udelukkende brugt det danske Sprog indbyrdes, kun under Eksaminationen har de kommenteret hinanden paa Tysk, dog lige saa ofte paa Dansk“.

Jeg synes, at alt dette illustrerer paa slaaende Maade, at der overhovedet ingen sproglig Nødvendighed foreligger. Jeg synes, at det understreger, hvad jeg tidligere har sagt, at det kan ikke være en dansk Stats- og Kommunalopgave at indføre Børnene i tysk Sprog.

En Ting, der ogsaa er værd at lægge Mærke til, er noget, som blev fremdraget af Skoleledere og Repræsentanter for Skolekommissioner og Skolenævn: det har været saadan, at de mere velstaaende Tyskere i betydeligt Tal har trukket deres Børn ud af de tyske Skoler og sat dem i danske Skoler, hvorfra de kunde gaa ud med en Eksamen. Tilbage blev Børnene fra Hjem med tysksindede eller nationalt blakkede Forældre, der stod i et vist erhvervsmæssigt Forhold til de tyske Arbejdsgivere, og som ofte under Tryk lod deres Børn gaa i den tyske Skole. Over for eventuelle Betænkeligheder kunde Arbejdsgiverne henvise til, at de tysksprogede Skoler dog var den danske Stats og de danske Kommuner. Det var bl. a. dette Forhold, en af Talerne fra Deputationen i Tønder hentydede til, da han til Udvalget sagde: „Forældrene skal have den primære Ret over Børnene“. Ved Opretholdelsen af de tysksprogede offentlige Skoler vanskeliggør vi Stillingen for mange af de Smaakaarsfolk, hvis nationale Overbevisning ikke er helt klar, men som helst lod Børnene gaa i dansk Skole, men hvis Afhængighedsforhold